

До спеціалізованої вченої ради Д 35.051.01
Львівського національного університету
імені Івана Франка

ВІДГУК

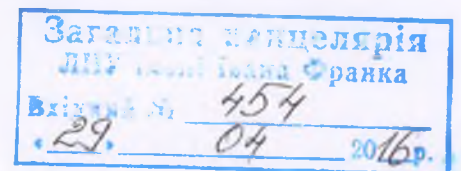
офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента Ліпенцева А. В.
на дисертаційну роботу Філяка Максима Сергійовича на тему «Система
показників у механізмі регулювання сталого розвитку території», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління національним господарством

1. Актуальність обраної теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Актуальність теми дисертації обумовлена необхідністю переходу національної економіки на принципи сталого розвитку, що має забезпечити поліпшення стану природного навколишнього середовища. Варто зазначити, що сплеск уваги до концепції «сталого розвитку» та показників сталого розвитку виник після опублікування у 1987 році доповіді Комісії по економічному розвитку ООН «Наше спільне майбутнє» (також відома як Доповідь Гру Харлем Брундтланд). Під час першого Саміту Землі – Конференції ООН із захисту навколишнього середовища та розвитку (ЮНСЕД) – у Ріо-де-Жанейро у 1992 році була розроблена Концепція сталого розвитку, що дозволяє відповідати поточним запитам громадян, мінімізуючи ризики для їх майбутніх інтересів

У дисертаційній роботі досліджено аспекти реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» у контексті формування організаційно-економічних механізмів регулювання сталого розвитку національної економіки.

Дисертаційне дослідження проводилося відповідно до плану науково-дослідної роботи Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій за темою: «Основні напрями інноваційного

розвитку виробництва та переробки тваринницької продукції в Західному регіоні України» (державний реєстраційний номер 0108U00131).

До роботи включено результати, напрацьовані дисертантом як членом робочої групи у процесі Стратегії розвитку Львівської області на 2014 – 2020 рр. з прогнозом до 2025 р.

Зважаючи на зазначене вище, можна стверджувати, що подане дисертаційне дослідження Філяка М. С. є своєчасним та актуальним для вітчизняної економічної науки.

2. Оцінка змісту, обґрунтованості та достовірності наукових положень дисертаційної роботи

Ознайомлення зі змістом дисертації, авторефератом та опублікованими працями дозволяє визначити основні наукові положення, висновки та рекомендації, їх новизну та ступінь їх достовірності. Обрані методи відповідають сутності об'єкта дослідження. Об'єкт та предмет відповідають заявленій темі дослідження.

Проведений аналіз дисертації Філяка М. С. свідчить, що робота має логічну послідовність викладення матеріалу та результатів дослідження. Необхідно зазначити, що логіка запропонованої роботи розкривається саме через формулювання завдань дисертаційного дослідження, серед яких можна виокремити такі: проаналізувати й узагальнити сучасні тлумачення концепції сталого розвитку; узагальнити та систематизувати теоретичні положення, які розкривають сутність поняття «показники сталого розвитку»; виконати аналіз базових принципів формування механізмів регулювання сталого розвитку; проаналізувати основні чинники, що визначають успішність впровадження елементів сталого розвитку у планах розвитку територій місцевого та обласного рівня; обґрунтувати принципи формування системи показників соціально-економічного розвитку території на підставі діючих моделей економічного розвитку держави з перехідною економікою в умовах глибинних ринкових трансформацій; розробити та обґрунтувати систему показників сталого розвитку території, придатну для інтеграції у стратегію соціально-економічного

розвитку конкретного регіону, області; запропонувати модель супроводу впровадження елементів фінансування сталого розвитку в рамках планів розвитку територій різного рівня – від місцевого до обласного (с.5 – 6).

Новизна наукових положень дисертаційного дослідження полягає у поглибленні та вдосконаленні теоретико-методичних підходів до формування системи показників сталого розвитку території.

Обґрунтованість та достовірність основних наукових положень дисертації, одержаних результатів, висновків та сформованих рекомендацій забезпечується шляхом комплексного використання в дисертаційній роботі загальнонаукових і спеціальних методів наукових досліджень. У процесі виконання дисертаційної роботи використано такі методи: метод логічного аналізу – для узагальнення теоретичних засад концепції сталого розвитку та формування показників соціально-економічного розвитку; економіко-статистичні методи для обробки статистичних даних про рівень розвитку національної економіки та окремих її регіонів; структурно-функціональний метод – для формування бази даних системи показників сталого розвитку території; моделювання – для розробки векторної моделі супроводу впровадження елементів сталого розвитку в рамках планів розвитку територій різного рівня; графічні методи – для подання наочного зображення результатів оцінки розвитку регіонів; метод анкетування – для ранжування вимірників у складі показників сталого розвитку (с. 6).

Дисертація Філяка М. С. за змістом, структурою та оформленням повністю відповідає вимогам, містить вступ, три розділи, висновки, додатки та список використаних джерел. Дисертаційна робота характеризується логічною, завершеною структурою та послідовною побудовою.

Теоретико-методологічні засади роботи ґрунтуються на огляді літературних джерел, що в цілому розкривають досліджувану проблему та дозволяють знайти наукове вирішення щодо формування системи показників сталого розвитку території.

У першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади сталого розвитку» (с.11 – 41) визначено сутність і складові поняття сталого розвитку;

розглянуто парадокси економічних процесів сталого розвитку в зв'язку з технологічними укладами, подано класифікацію термінів та шкіл, а також проаналізовано внесок кожного з напрямів у формування принципів сталого розвитку. Автор проаналізував переваги та недоліки типових відхилень від класичної моделі сталого розвитку, яку трактують як «розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби». У роботі виділено та розглянуто такі стратегічні підходи до сталого розвитку: «ухил в екологію», «ухил в економіку» та «ухил в показники господарювання». Автор проаналізував фактори інституціонального та ресурсного забезпечення сталого економічного розвитку України. Виявлено, що процеси реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», передбачають необхідність вдосконалення правового регулювання економічного розвитку регіонів в умовах децентралізації.

У другому розділі дисертаційної роботи «Аналіз сучасних підходів до формування системи показників сталого розвитку»(с. 41 – 124) виконано аналіз вітчизняних і міжнародних підходів до формування показників сталого розвитку, формування стратегії та реалізації принципів сталого розвитку територій. Розробка стратегії сталого розвитку має ґрунтуватись на системі показників сталого розвитку. Дисертантом виявлено, що на рівні районів областей України мало розроблено стратегій сталого розвитку, оскільки цілі сталого розвитку доволі часто не збігаються з класичними цілями економічного розвитку територій. Автором розроблено модель інтеграції показників сталого розвитку до стратегії економічного розвитку Львівської області. Виявлено, що регулювання сталого розвитку обумовлює необхідність розробки адекватних критеріїв, показників та індикаторів сталого розвитку. Виконаний в роботі аналіз засвідчив різноманітність підходів до формування системи показників сталого розвитку, що досить часто утруднює їхнє використання на національному чи регіональному рівнях. Водночас, автор зазначив, що формування оптимальної системи показників сталого розвитку є системною і ресурсно-затратною процедурою, яка потребує використання значної кількості інформації і фінансових ресурсів.

У третьому розділі «Шляхи удосконалення підходів до формування механізмів регулювання сталого розвитку територій» (с.133–218) запропоновано методику розробки показників сталого розвитку, розроблено вимірники кожного з чотирьох індексів, досліджено пріоритети кожного вимірника на місцевому рівні (порівняльне дослідження Львівської та Донецької областей), запропоновано напрями удосконалення системи фінансування та супроводу для досягнення цілей сталого розвитку. Автор запропонував такі показники сталого розвитку регіону: показник економічного виміру «Індекс економіки сталого розвитку, показник соціального виміру «Соціальний індекс сталого розвитку», показник екологічного виміру. Для побудови та вимірювання кожного з пропонуванних для використання показників (індексів) зі сталого розвитку у складі Стратегії розвитку території (Львівщини) запропоновано метод «діамант» (зважений багатофакторний аналіз) та систему 6...9 вимірників до нього, кожен з яких є судженням з кваліфікаційним оцінками від 1 до 5 балів (від 0 «мінімум» до 4 «максимум»). На підставі розроблених та проаналізованих показників розроблено рекомендації щодо розробки стратегії сталості територіальної одиниці, яку будують на «залишках сталості». Зокрема, визначено, що для досягнення стану сталого розвитку території потрібні зовнішні вкладення та перетворення, які у підсумку дадуть змогу налагодити системи, структури та процеси сталого розвитку. Так званий залишок сталості (залишкові результати) програми має ґрунтуватися на об'єднаннях місцевих жителів, до яких широкі верстви місцевої громади мають високий рівень довіри.

3. Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає у вирішенні важливого науково-практичного завдання – формування системи показників сталого розвитку території. Найвагоміші результати дослідження, які характеризують наукову новизну, такі:

удосконалено:

– методичні підходи до аналізу процесів переходу економіки на принципи сталого розвитку, які, на відміну від існуючих, дають змогу

системніше досліджувати сталий розвиток територій з врахуванням сучасних тенденцій соціально-економічного розвитку;

– інструментарій використання багатофакторних індексів типу «діамант», при розробці моделі розробки системи показників сталого розвитку, що допомагає формувати адекватну стратегію соціально-економічного розвитку території;

– наукові підходи до аналізу ефективності стратегічних партнерств між регіонами країн через призму сталого розвитку, що дає підстави розробити індикативну систему порівняння рівня сталого розвитку регіонів двох країн;

– теоретичні засади формування механізмів регулювання сталого розвитку окремих територій, що поліпшує методи супроводу в розвитку потенціалу ініціативних груп (активу) території для вдосконалення управління сталим розвитком;

набули подальшого розвитку:

– науково-методичні засади дослідження взаємозв'язку факторів сталого розвитку різнорідних територій, що дає змогу визначити спонукальні та обмежувальні чинники в процесах деурбанізації, і наукове обґрунтування напрямів деурбанізації щодо нових типів поселень у сільській місцевості з позиції стратегій сталого розвитку;

– підходи до формування механізмів управління формуванням і реалізацією політики сталого розвитку, що передбачає формування стратегії сталого розвитку на засадах забезпечення соціальних благ для населення конкретної території;

– концептуальні засади формування системи фінансування та супроводу сталого розвитку території на підставі системного підходу до розвитку територій, що дозволяє активно інтегрувати системи соціальної та економічної підтримки територіального розвитку, залучаючи на територію промисловість, сектор послуг, робочі місця, забезпечуючи самоокупність.

4. Значення результатів дослідження для науки і практики

Отримані, сформовані та обґрунтовані у дисертаційній роботі результати, висновки та рекомендації сприяють вирішенню актуального завдання науково-прикладного характеру, що полягає у розробці теоретичних

засад і практичних рекомендацій, спрямованих на формування системи показників сталого розвитку території.

Результати наукового дослідження знайшли практичне застосування, що підтверджується відповідними довідками про їх використання, зокрема: департаментом економічного розвитку, торгівлі та промисловості Львівської обласної державної адміністрації під час впровадження в рамках стратегічної екологічної оцінки та моніторингу при розробці Стратегії розвитку Львівської області на період до 2020 року (довідка № 1-52-4779 від 27.11.2015); постійною комісією з питань бюджету, соціально-економічного розвитку Львівської обласної ради під час впровадження в рамках стратегічної екологічної оцінки та моніторингу в складі Стратегії розвитку Львівської області на період до 2020 року (довідка № К-01-34 від 27.01.2016).

Теоретичні та методичні розробки дисертанта запроваджені в навчальний процес Фонду розвитку громадських організацій «Західноукраїнський ресурсний центр» у навчальному процесі у складі посібника «Методика складання успішних історій місцевих громад» (довідка № 1/201115 від 20.11.2015).

5. Повнота відображення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих автором дисертації працях

За результатами досліджень опубліковано 1 монографію, 19 одноосібних наукових праць та 4 спільні наукові праці, з них 6 – у наукових фахових виданнях та 1 стаття у закордонному науковому періодичному виданні. Публікації дисертанта в наукових фахових виданнях достатньо повно висвітлюють теоретичні, методичні та практичні результати дослідження. Матеріали дисертаційної роботи були обговорені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях різного рівня.

Вищевикладене дозволяє зробити висновок, що основні результати дослідження, які мають наукове і практичне значення, опубліковані в достатній кількості наукових праць та повною мірою апробовані на практиці.

6. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації

Головні положення дисертаційної роботи достатньо повно висвітлені у авторефераті, зміст якого дозволяє зрозуміти основні ідеї проведеного дослідження.

7. Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи

Поряд з вагомими науковими результатами в дисертаційній роботі є деякі положення, які є дискусійними і зумовлюють певні зауваження:

7.1. Під час обґрунтування актуальності теми дисертаційної роботи акцент робиться на канонічних положеннях концепції сталого розвитку (вступ, с. 4–5, розділ 1.1., с. 11–15). Водночас, сучасна концепція сталого розвитку пов'язана з проблемами розвитку самої економічної науки. В цьому плані доцільним було б виокремити принципи класичної економічної науки, які потребують модифікації з позицій концепції сталого розвитку.

7.2. У вступі (с. 5), визначаючи предмет дослідження, автор обмежується теоретико-прикладними засадами сталого розвитку територій. На нашу думку, проблематика дослідження дисертаційної роботи обумовлює використання значно ширшого набору інструментів і методів наукових досліджень, що потрібно було відобразити у предметі дослідження.

7.3. У назві роботи використано поняття «сталий розвиток територій». Водночас, трактування самого поняття «територія», є досить широким – від території окремого підприємства до території національної економічної системи. У кожному випадку існує своя специфіка формування і використання механізмів управління сталим розвитком. Тому доцільним, на нашу думку, є подання авторського трактування поняття «території», виходячи з якої, автор в подальшому вирішує поставлені в дисертаційній роботі завдання.

7.4. Аналізуючи інноваційні фактори сталого розвитку (розділ 1.3, с. 32–40), автор робить висновок, що перехід України в наступний технологічний уклад можливий, якщо буде знайдено і використано джерело недорогих ресурсів для значних інвестицій у матеріальний розвиток цього наступного укладу (розділ 1.3, с. 40). На нашу думку, у цьому контексті головним завданням є не пошук дешевих ресурсів, яких в сучасних умовах не

існує, а ефективне використання внутрішніх ресурсів інноваційного національного розвитку.

7.5. У роботі визначено загальносистемні принципи, які, на думку автора, повинні лежати в основі формування системи показників сталого розвитку (розділ 2.1, с. 44–60), автором запропоновано систему показників сталого розвитку, інтегрованих у Стратегії соціально-економічного розвитку регіону (розділ 2.1, с. 44). Водночас, у роботі не показано зв'язок запропонованих показників з існуючими системами показників сталого розвитку ООН, окремих високорозвинених країн, не розкрито специфіку формування показників сталого розвитку стосовно конкретного регіону.

7.6. У роботі запропоновано підхід щодо формування показників сталого розвитку території на підставі методу «зваженого багатofакторного аналізу» (розділ 3.1). На жаль, в роботі недостатньо показано внесок автора у удосконаленні цього методу щодо формування системи показників сталого розвитку території, оригінальність запропонованих автором підходів щодо аналізу сталого розвитку регіону.

7.7. Щодо оформлення результатів дисертаційного дослідження то необхідно зазначити, що: у Змісті не показані підпункти 2.1.1, 2.2.1 і т. д.; стилістика викладу результатів досліджень у окремих підрозділах має, певною мірою, публіцистичний/декларативний характер (с. 86–91); висновки щодо окремих розділів є дуже розширеними (с.124–133). Список літератури можна було б значно розширити, загальний обсяг дисертації – зменшити.

8. Загальний висновок

Зазначені у відгуку зауваження і побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, яка є завершеним, логічно побудованим дослідженням, що має наукове і практичне значення, а отримані результати достатньою мірою обґрунтовані й достовірні.

Дисертаційна робота Філяка Максима Сергійовича «Система показників у механізмі регулювання сталого розвитку території» містить розроблені теоретичні засади і практичні рекомендації щодо формування системи показників

сталого розвитку території. Тема дисертації відповідає спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Загалом дисертація Філяка М. С. є самостійною завершеною науковою працею, у якій вирішується важливе наукове завдання. Обрану тему дисертаційної роботи належним чином розкрито, поставлену мету досягнуто, завдання дисертаційної роботи виконано. Дисертаційна робота за ступенем наукової новизни, достовірністю наведених результатів дослідження та обґрунтованістю висновків, теоретичною та практичною цінністю, за обсягом, структурою, оформленням відповідає пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. {із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 та № 1159 від 30.12.2015}, а її автор Філяк Максим Сергійович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

Заступник директора з наукової роботи
Львівського регіонального інституту
державного управління Національної
академії державного управління при
Президентіві України, кандидат
економічних наук, доцент

Ліпенцев А.В.

Підпис А. В. Ліпенцева
ЗАСВІДЧУЮ

Вчений секретар
Львівського регіонального інституту
державного управління
Національної академії державного
управління при Президентіві України,
кандидат економічних наук,
доцент

Бліщук К. М.
Діюче надання до
спеціалізації (вчений радник)
(05.05.09. 29 світиль до 16 р)
Бліщук